

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zijn de conclusies en aanbevelingen opgenomen. Informatie over de huidige situatie van de landbouw in de Weidse Polders is gebaseerd op ingevulde enquêtes en keukentafelgesprekken. Omdat niet alle agrarisch ondernemers hier, of deels, aan hebben bijgedragen kan de beschreven situatie afwijken van de daadwerkelijke praktijk.

5.1 Conclusies

Huidige situatie van de landbouw in gemeente Bergen

Op basis van gegevens van het CBS is informatie verzameld over de landbouw in gemeente Bergen. Hieruit concluderen wij:

- Er komen anno 2021 in gemeente Bergen 77 agrarische bedrijven voor. Vanaf 2019 is het aantal agrarische bedrijven jaarlijks met twee bedrijven afgenomen.
- De melkveehouderij en bollenteelt zijn de meest voorkomende bedrijfstypen (hoofdtakken).
- De totale economische omvang van de agrarische bedrijven in gemeente Bergen (NH) in 2021 bedraagt circa €27 miljoen. Met een omvang van circa €18,7 miljoen is de tuinbouw de grootste sector. De economische omvang van de graasdierbedrijven is circa €8,5 miljoen. De totale economische omvang van de melkveehouderij en tuinbouw is de laatste jaren vrij stabiel.
- De gemiddelde economische omvang van de tuinbouwbedrijven in 2021 bedraagt circa €1 miljoen en van de graasdierbedrijven circa €150.000,-.

- Grasland en voedergewassen beslaan het merendeel (77%) van de landbouwgrond: 2.174 hectare, het areaaltuinbouw (waaronder bollengrond) bedraagt circa 516 hectare (18%).
- Ten opzichte van 2018 is de totale oppervlakte cultuurgrond vergelijkbaar gebleven. Er is vanaf 2019 wel een dalende trend zichtbaar (circa 1 tot 3% jaarlijkse afname).
- In 2020 heeft circa 75% van de agrarische bedrijven een nevenactiviteit (vorm van verbreding). Dit zijn verkoop aan huis, agrotourisme, stalling van goederen of dieren en agrarisch natuur- en landschapsbeheer.
- Circa 30% van zowel de tuinbouw- als graasdierbedrijven haalt in 2020 minimaal 50% van de bruto opbrengst uit verbreding.

Huidige situatie van de landbouw in de Weidse Polders

Door de enquêtes van, en gesprekken met de agrarisch ondernemers en KAVB en LTO is informatie verzameld over de huidige situatie van de landbouw in de Weidse Polders. Hieruit concluderen wij:

- Er komen in 2022 in totaal 16 agrarische bedrijven met de bedrijfslocatie in de Weidse Polder voor. Drie agrarische bedrijven hebben een grondpositie binnen de Weidse Polders en de bedrijfsgebouwen daarbuiten. Drie (voormalige agrarische) bedrijven hebben alleen een grondpositie en geen agrarische bedrijfsvoering.
- 85% van de agrarische bedrijven genereren inkomsten uit nevenactiviteiten (verbreding).

- Door verschillen in omvang, bedrijfstype, type verbredingsactiviteiten, de aanwezigheid van een zorgboerderij, Alpaca-boerderij en een initiatief als Herenboeren is de landbouw in de Weidse Polders vrij divers.
- Het agrarisch areaal bestaat grotendeels uit grasland (677 ha in 2021) dat wordt benut door (melk)veebedrijven. Het areaal bollenteelt bedraagt 117 ha (in 2021). Het bollenareaal met de status Permanente Bollenteelt in de Weidse Polders is de laatste jaren met circa 30 hectare afgenomen (door ander invulling zoals woningbouw, natuur en recreatie).
- Van zeven ondernemers is het bekend dat deze het bedrijf recent hebben overgenomen, of de komende jaren zullen overnemen. Van drie bedrijven in de Weidse Polders is bekend dat er geen opvolger is of dit nog niet weten.
- De omvang van de melkveehouderij mede in relatie tot het aantal hectare landgebruik kan gekenmerkt worden als extensief.
- De agrarische bedrijven hebben de laatste jaren geïnvesteerd in, en gewerkt aan duurzaamheid door o.a. zonnepanelen op dak, gebruik van schone brandstoffen (blauwe diesel), reductie van gewasbeschermingsmiddelen en toepassing van milieuvriendelijke gewasbeschermingsmiddelen, sluiten van kringlopen en verbetering van de bodemkwaliteit.
- De landbouwbedrijven dragen bij aan de openheid en landschapskwaliteit van het gebied. De bloeiende bollenvelden hebben een aantrekkelijke werking voor toerisme en recreatie.
- Er is sprake van enige afhankelijkheid van de agrarische bedrijven in het agribusinesscomplex. Dit

wisselt sterk per bedrijf. Een duidelijke samenwerkingstructuur of verbindend element tussen de agrarisch ondernemers zelf lijkt te ontbreken.

- Langs de Hoeverweg en in de Damlander en Philisteinse polder maakt natuurbeheer in twee clusters onderdeel uit van de bedrijfsvoering. Daarnaast zijn er nog enkele losse locaties.
- Natuurbeheer is in beperkte mate een onderdeel van de bedrijfsvoering. De afhankelijkheid van subsidies wordt niet als een stabiele inkomstenbron ervaren. De ondernemers staan er wel voor open, maar het vraagt tijd om het bedrijf daarop aan te laten passen en er moet gezocht worden naar een (nieuwe) financiële balans.

De agrarische ontwikkelingsmogelijkheden en ontwikkelingsruimte

Op basis van de opgaven in het gebied, de gesprekken met ondernemers, LTO Noord en KAVB concluderen wij:

- Door ruimte- en gronddruk (opgave natuur 88 ha, mogelijke bosopgave en andere grondvragers in het gebied zoals beleggers en investeerders in zon op land) en de combinatie met de impact van de stikstopgave, eisen aan de waterkwaliteit, afbouw van de derogatie is de verwachting dat er onvoldoende ruimte beschikbaar blijft voor het huidige aantal melkveebedrijven (in de huidige vorm).
- Het natuurtipe van de bestaande en te realiseren natuur bepaalt in sterke mate het aantal (melk)veebedrijven en type agrarische bedrijf dat daar bij past.
- Natuurboeren zijn voor het inkomen afhankelijk van de beheervergoeding. Deze vergoeding dient voldoende te

zijn en langjarig (25 tot 30 jaar) te worden gegarandeerd.

- Ongeveer 50% van de agrarische bedrijven willen de verbredingsactiviteiten verder ontwikkelen om het verdienmodel te verbeteren.
- Er is behoefte aan minimaal circa 12 hectare extra bollengrond binnen de Weidse Polders. Door ruimte- en gronddruk (opgave natuur 88 ha en mogelijke bosopgave), versnippering van de bollenpercelen, ligging in en nabij de binnenduinrand (en deels grondwaterbeschermingsgebied), de afname van het middelenpakket, verdergaande schaalvergroting (in de sector) is verwachting dat er onvoldoende ruimte beschikbaar blijft voor de ontwikkeling van de gangbare bollenteelt. Dit geldt met name voor het bollenbedrijven tegen de duinrand aan.
- Door terugloop van het bollenareaal en versnippering vindt er steeds meer isolatie van bollenbedrijven plaats. Gemeenschappelijke aanpak van wateraan- en afvoer en duurzaamheidsmaatregelen zijn daardoor lastiger te realiseren. Tevens neemt hierdoor het aantal verkeersbewegingen naar de resterende bollengronden toe.
- Indien huidige agrarische grond wordt aangekocht voor de natuuropgave is voor veel bedrijven compenserende grond een voorwaarde om het huidige agrarische bedrijf te kunnen continueren en te ontwikkelen.
- Er bestaat vanuit bedrijfseconomisch perspectief op korte termijn geen directie noodzaak om de bedrijfsvoering van bollenbedrijven te wijzigen. Als uitbreiding van het bollenareaal achterwege blijft, is de verwachting dat op termijn in de bollenteelt een verschuiving naar gespecialiseerde teelt zal

plaatsvinden om zo voldoende bedrijfsresultaat te halen.

- Het ruimtelijk beleid op Rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau biedt niet altijd ruimte om het bedrijf binnen de huidige bedrijfsvoering verder te ontwikkelen. Het biedt bijvoorbeeld onvoldoende ruimte om te verbreden, met name stuit een recreatieve verbreding op problemen. Uitbreiding van stapplaatsen op een camping is gewenst om investeringen in bijvoorbeeld sanitaire voorzieningen te kunnen doen. Het ruimtelijk beleid beperkt ook mogelijk gewenste omzetting van bollengrond.
- Gepachte grond is voor de bedrijfsvoering bij een aantal bedrijven van groot belang. Zonder deze (aanvullende) grond komen deze bedrijven in de problemen omdat extensief ondernemen wordt belemmerd. Ook in de wisselteelt bij de bollenteelt is pachtgrond voor de vruchtwisseling van belang. In verband met verduurzaming van bodembeheer in de bollenteelt is er een tendens zichtbaar om in plaats van pacht naar eigendom te streven.
- Het combineren van initiatieven zoals de Herenboeren met de natuuropgave kan de flexibiliteit van de bedrijfsvoering mogelijk beperken.

Invloed van de autonome ontwikkeling en aanwezige gebiedsfactoren

Op basis van de bureaustudie, de gesprekken met ondernemers, LTO Noord en KAVB concluderen wij:

- Geopolitieke ontwikkelingen bepalen steeds meer de zuivelmarkt. De vraag naar zuivel met speciale kenmerken neemt toe. Hierdoor zijn meerdere

melkstromen ontstaan waar ook een plus op de melkstroom voor wordt uitbetaald.

- De vraag naar duurzame melkstromen zal naar verwachting toenemen. Om een verdienmodel te creëren moet de plus op de melkprijs naast het dekken van de kosten voor duurzaamheidsmaatregelen ook nog een plus opleveren.
- Noord-Holland is het belangrijkste productiegebied van bloembollen in Nederland. Afnemers van bloembollen stellen steeds hogere eisen ten aanzien van kwaliteit en duurzaamheid.
- Afnemers bij tulpenbroeierijen vragen een bepaalde schaalgrootte. Als bedrijven te klein zijn, is er onzekerheid of de afname van tulpen gegarandeerd blijft.
- In de Weidse Polders is de vraag naar grond groot met hogere prijzen als gevolg. Vanwege de ligging in de kustzone is er onder andere een toenemende vraag vanuit investeerders. Ook de bollenteelt heeft behoefte aan meer teeltareaal (minimaal 12 hectare) in het gebied. Vanwege verkeersbewegingen ligt die grond optimaal gezien dicht bij de bedrijfsgebouwen. Dit vergroot ook de clustering van bollenareaal.
- De algemene beleidstrend in de landbouw is het streven naar verdere verduurzaming en het verminderen van de milieubelasting. Het is onduidelijk wat de stikstofopgave voor de (melk)veehouderij in dit gebied exact gaat betekenen. Het 7de Nitraat Actieprogramma zal mogelijk lijden tot extra voor benodigde aankoop van kunstmest, kosten voor afvoer van mest en kosten voor pacht en/of aankoop van extra grond.

- De land- en tuinbouw zijn belangrijk voor de Noord-Hollandse economie. De provincie Noord-Holland zet in op kringlooplandbouw, regeneratieve landbouw en korte ketenprojecten. Dat doet de provincie door middel van een gebiedsgerichte aanpak, samenwerkend netwerken, en met inzet op kennis- en datadeling en innovatie.
- De provincie Noord-Holland steunt o.a. de Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij en de indicatoren (KPI's) die zij daarvoor gebruiken.
- Planologisch is een deel van de Weidse Polders beschermd als weidevogelleefgebied. Een groot deel van het gebied is beschermd als Bijzonder Provinciaal Landschap en het gebied grenst aan, en ligt in de noordwesthoek in, een grondwaterbeschermingsgebied.
- Er komen overwegend zandgronden in de Weidse Polders voor. De gronden zijn langs de binnenduinrand van nature geschikt voor bollenteelt en in andere delen door eerdere omzetting. Een groot deel van niet-omgezette bodems heeft bodemkundig potentie om deze geschikt te maken vanwege de aanwezigheid van geschikt zand binnen 1 meter minus maaiveld.
- Door huidige regelgeving is het mogelijk niet-toegestaan om gronden buiten permanent bollenteeltgebied om te zetten naar bollengrond.
- Toename van de gemiddelde temperatuur en de toename van weersextremen (langdurige droogte, hittegolven, extreme buien) hebben in toenemende mate impact op landbouw. Voor de bollenteelt neemt het risico op droogte- en zoutgerelateerde schade en kans op verdrinken

van bollen door piekbuien toe. Voor (melk)veehouderij zijn hittestress bij melkvee en opbrengstderving door droogte en hitte toenemende risico's. Ziekten en plagen kunnen in toenemende mate effect hebben.

- Tijdige beschikbaarheid en/of tijdige aan- en afvoer van water (van goede kwaliteit) wordt steeds belangrijker. Bij clusters van bollengebied kan wellicht worden gedacht aan een wateraanvoersysteem (zoals Tijdverrijfsaan) omdat zo de duinbeken hiervoor niet te hoeven worden benut.
- Het scheiden van schoon en vuiler water in de Bergermeer wordt belemmerd door het huidig aangewezen KRW-waterlichaam;
- In de hoek van de Driehuizerweg, Krommedijk en Hoeverweg wordt door matige afvoer wateroverlast ervaren.

Toekomst van de (melk)veehouderij en (fictieve) duurzame agrarische bedrijfsmodellen

Op basis van de analyse van verzamelde informatie concluderen wij:

- Er is toekomst voor een (beperkt) aantal gangbare relatief grote (melk)veehouderijbedrijven in het gebied. De voorwaarden zoals het extensieve karakter, de gunstige verkaveling en bodemkwaliteit en aanwezige ondernemers (relatief jong) zijn aanwezig. Voorwaarde is dat deze bedrijven (verder) verduurzamen en hiervoor worden beloond. Een combinatie met natuurbeheer behoort in beperkte mate tot de mogelijkheden.
- De (melk)veebedrijven kunnen bijdragen aan maatschappelijke diensten zoals het open houden van het landschap, verbeteren van de waterkwaliteit, vasthouden van koolstof in de bodem en bijdragen een natuurbeheer (bijvoorbeeld natuurtypes N12.02 en 13.01).
- Overige kansen, zonder dat het veel extra arbeidskracht vraagt, voor aanvulling op het inkomen zijn verkoop van (eigen) zuivel en/of productie van duurzame energie.
- Omschakeling naar een biologische bedrijfsvoering is voor de meeste ondernemers een stap te ver omdat zij te maken krijgen met extra regels waarvan nu (in beperkte mate) nog gebruik wordt gemaakt (o.a. kunstmest, toeslagstoffen bij bereiding zuivel, chemische bestrijdingsmiddelen, etc). Een combinatie met het beheer van het voormalig vliegveld Bergen wordt wel als een kans gezien voor omschakeling naar biologische bedrijfsvoering. Langjarige gebruiks zekerheid is dan een voorwaarde.
- Er is toekomst voor een (beperkt) aantal relatief kleine (melk)veehouderijbedrijven in het gebied met een primaire verbredingstak. Dit vanwege de toeristische en recreatieve aantrekkelijke ligging nabij de duinen en de bloembollenvelden. Bovendien heeft circa 85% van de bedrijven al een vorm van neveninkomsten. Voor bedrijven langs doorgaande wegen hebben huisverkoop en agrotourisme (meer) potentie. Bedrijven nabij natuurgebieden kunnen deze (gaan) beheren. Dit wordt economisch interessant wanneer 75% (minimaal 50%) van de beheervergoeding voor de agrariër beschikbaar komt.
- Er is toekomstperspectief voor één of twee agrarische veebedrijven waarbij natuurbeheer centraal staat, bijvoorbeeld met vleesvee/zoogkoeien. Deze agrarische bedrijven liggen bij voorkeur nabij de natuurgebieden, Mest kan op eigen grond, of bij een lokale bollenteler worden afgezet. Bij dit bedrijf zullen ook nevenactiviteiten nodig zijn om voldoende inkomen te genereren.
- Indien natuurbeheer in het bedrijf centraal staat, dan dient 75% (minimaal 50%) van de beheervergoeding aan de pachter te worden verstrekt. De beheervergoeding is een wezenlijk onderdeel van de economische bedrijfsvoering. Ook vormt de GLB vergoeding een belangrijke inkomstenbron voor een dergelijke bedrijfsvorm.

Toekomst van de bollenteelt en (fictieve) duurzame agrarische bedrijfsmodellen

Op basis van de analyse van verzamelde informatie concluderen wij:

- Er is toekomst voor een aantal duurzame bloembollenbedrijven in de Weidse Polders. Dit vanwege de gunstige bodemkwaliteit en de bijdrage aan de landschapskwaliteit en toeristische aantrekkelijke werking.
- Het perspectief voor gangbare teelt van bloembollen langs het duingebied is minder gunstig door ruimtegebrek voor schaalvergroting en vanwege strengere milieu-eisen (ligging waterwingebied en KRW-doelen).
- De gronden langs de duinen bieden kans voor de teelt van biologische bollen of duurzame teelt van bijgoed.
- Biologische teelt van bloembollen staat nog in de kinderschoenen. Er is op de biologische markt van bloembollen wel ruimte. Dit model vraagt van gangbare telers wel een omschakelperiode van twee jaar wat een grote inkomstenderving geeft.
- Bodemkundig zijn er kansen om buiten de gebieden met permanente bollenteelt grond te bewerken zodat deze geschikt wordt voor bollenteelt. Door huidige regelgeving is dit echter mogelijk niet toegestaan.
- Bollentelers zien kansen voor verdere verbreding (o.a. toerisme), teelt van nieuwe soorten en productie van duurzame energie met eventueel levering aan huishoudens.

Paarden(houderij) in de Weidse Polders

In het onderzoek heeft de paardenhouderij beperkt aandacht gekregen. Op basis van het bureauonderzoek en de enquêtes/interviews concluderen wij:

- In de Weidse Polders komen drie agrarische bedrijven met een paardenpension voor. Maneges zijn er niet.
- Agrarisch ondernemers met een paardenpension hebben plannen om verder uit te breiden om het verdienmodel te verbeteren, de huisvesting te verbeteren of deze tak af te bouwen en zich meer te richten op toerisme.
- De gemeente Bergen rekent paardenhouderijen met meer dan vijf paarden onder de bedrijfsmatige paardenhouderij, ook als de paarden als hobby worden gehouden en geen inkomsten opleveren.
- De paardenhouderij bevindt zich in een aantrekkelijk gebied door ligging bij bos en strand, waardoor uitbreiding van deze bedrijfsvoering kansrijk is voor verdere bedrijfsontwikkeling. Dit hangt echter wel af van de ruimtelijke en planologische mogelijkheden.
- Dierwelzijn krijgt in de paardensector steeds meer aandacht. Met name het stimuleren van natuurlijk gedrag van het paard. Hier zal meer ruimte voor nodig zijn. Bijvoorbeeld inrichting volgens systemen zoals een Paddock Paradise.
- De combinatie natuur en (rij)paarden leveren risico's op door kans op blessures (bij natte omstandigheden) en vergiftiging door bepaalde onkruiden. Dit geldt niet/minder voor de wilde paardenrassen.

5.2 Aanbevelingen

Om het perspectief voor de landbouw in de Weidse Polders concreet te maken is tijdige actie en besluitvorming nodig. Dit kan de landbouw niet alleen en vraagt om samenwerking tussen alle partijen. Tegelijkertijd zijn de landbouwbedrijven in het gebied de Weidse Polders zeer divers van aard en zijn de opgave en uitdagingen per bedrijf (deels) anders. Dit vraagt in veel gevallen om maatwerk. Het is van belang hier bewust van te zijn en tijdens het gebiedsproces rekening mee te houden.

Op basis van de conclusies doen wij de volgende (algemene) richtinggevendende aanbevelingen:

1) *Stimuleer en creëer beleids- en planologische ruimte voor (verdere) verbreding*

Verbreding maakt bedrijven financieel weerbaarder. De ligging in een toeristisch en landschappelijk waardevol gebied en het ondernemend en adaptief vermogen van de agrariërs maakt deze combinatie extra aantrekkelijk. Blijf vooral hierin ook vernieuwen.

2) *Geef op korte termijn duidelijkheid over de stikstofopgave en in het gebied*

Geef bedrijven op korte termijn duidelijkheid op het gebied van de stikstofopgave in het gebied. Hiermee kunnen ondernemers, met name de melkveebedrijven, bepalen of de bedrijfsvoering financieel gezond blijft in de toekomst.

3) *Combineer waar mogelijk de locaties van het NatuurNetwerk Nederland met de natuurgerichte bedrijven*

Enkele natuurgerichte bedrijven bevinden zich in een cluster bij de Hoeverweg. De huidige NNN is daar echter niet voorzien. Een verlegging van de NNN naar deze locaties kan deze bedrijven (financieel) ondersteunen. Aanbevolen wordt om in gesprek te gaan met deze bedrijven en na te gaan of de NNN een goede en haalbare combinatie kan zijn.

4) *Combineer waar mogelijk opgaven in het landelijk gebied die een ruimtelijke component hebben*

Zoek kansen voor stapeling van regelingen. Denk daarbij aan bijvoorbeeld de combinatie van de ecoregelingen uit het GLB, de ANLb, de regelingen vanuit de melkafnemers en het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn/KRW.

5) *Werk aan een langjarig beloningssysteem voor natuurbeheer door agrarisch ondernemers*

De (melk)veebedrijven kunnen bijdragen aan maatschappelijke diensten zoals het open houden van het landschap, verbeteren van de waterkwaliteit, vasthouden van koolstof in de bodem en bijdragen een natuurbeheer (natuurtypes N12.02 en 13.01) onder voorwaarde dat hen langjarige zekerheid wordt geboden. Landelijk wordt dit al benoemd door beheerscontracten op te rekken van 6 naar 12 jaar.

6) *Stimuleer kennisverspreiding van Kritische Prestatie Indicatoren bij de (melk)veehouders in de Weidse Polders*

Zowel door de landelijke overheid als de provinciale overheid worden KPI's gestimuleerd. Maak dit concreet, zichtbaar en waardeer de agrariërs die hieraan werken. Start met de verdere kennisverspreiding hierover in het gebied.

7) *Bied als overheden ruimtelijke en planologische ondersteuning aan bloembollenbedrijven in het gebied*
 Bloembollenbedrijven vertegenwoordigen een belangrijke economische bedrijfstak en vervult een toeristisch belangrijk beeld voor de gemeente Bergen. De clustering van met name de bollenteelt kan de (financiële) weerbaarheid van bedrijven vergroten. Onderzoek de mogelijkheid om het huidige permanente bollenteeltgebied uit te breiden en/of te verplaatsen (op locaties verder van de duinrand vandaan waar de grond in potentie geschikt te maken is) zodat er aaneengesloten gebieden ontstaan met eigen peilbeheer. Mogelijk dat lokaal grondbewerking nodig is om percelen geschikt te maken voor de bollenteelt. Afhankelijk van de locatie van clustering kan het gewenst zijn om tot wijziging van het huidig KRW waterlichaam te komen.

8) *Ga als waterbeheerder (opnieuw) in gesprek over knelpunten in het waterbeheer*
 In de Weidse Polders worden door de agrariërs een aantal waterhuishoudkundige knelpunten ervaren. Ga na het aanreiken van deze informatie in gesprek met de betrokkenen om deze zo veel mogelijk duurzaam op te lossen.

9) *Compenseer melkveebedrijven voor afname areaal productiegrasland*
 Met de wens om minimaal 88 ha NNN te realiseren wordt een druk bij met name de veehouderij neergelegd. Enerzijds dienen de bedrijven (planologisch) gefaciliteerd te worden in bedrijfsverbreding om een deel van de inkomstenderving op te vangen. Tevens zal er mogelijk grondcompensatie nodig zijn om voldoende ruwvoer te kunnen blijven produceren en de geproduceerde mest op eigen grond te plaatsen.

10) *Neem als provincie strategisch grondposities in*
 De huidige strategische grondposities van Provincie Noord-Holland liggen buiten de Weidse Polders. Door als provincie strategisch grondposities in te nemen kan grondcompensatie dicht bij de bedrijven die dat wensen worden geboden.

11) *Onderzoek de landbouwkundige potentie van de ingerichte boezemerging (voormalig vliegveld Bergen)*
 Onderzoek als eigenaar van de boezemerging op het voormalig vliegveld Bergen of deze grondpositie een rol kan spelen bij het behoud van voldoende agrarische grond voor de agrarische bedrijven in de directe omgeving van de boezemerging.

12) *Onderzoek beheersvorm Paddock Paradise binnen NNN*
 Onderzoek of het houden van paarden volgens de methode van Paddock Paradise een beheersvorm kan vormen in één van de beoogde natuurambities in, of aansluitend aan, de Weidse Polders.

13) *Onderzoek de bijdrage van de landbouwbedrijven aan de gebiedsopgave en help de ondernemers hierbij*
 Onderzoek samen met de agrarisch ondernemers op welke wijze zij kunnen (gaan) bijdragen aan de gebiedsdoelen en tegelijkertijd het bedrijf verder kunnen ontwikkelen. Onderzoek bij ondernemers de behoefte voor ondersteuning door bijvoorbeeld de inzet van een onafhankelijke plattelandscoach. Agrariërs in Provincie Utrecht hebben hier positieve ervaring mee (LaMi, 2022).

14) Streef naar langjarige pachtcontracten

Indien door extensivering en of meer grondgebonden landbouw aanvullende percelen van derden noodzakelijk zijn, dan hebben vanuit het oogpunt van duurzaamheid en bedrijfs-en rechtszekerheid langjarige pachtcontracten met een minimale duur van 6 jaar de voorkeur.

15) Verbeter en stimuleer de samenwerking tussen de agrarisch ondernemers in het gebied.

Tot slot doen wij een aanbeveling aan de ondernemers. Zoek als ondernemers elkaar (meer) op. Door samen na te denken over de toekomst en te werken aan een invulling is de verwachting dat de landbouw een betere positie krijgt en behoud. Het ontwikkelen van een merknaam voor “korte keten” danwel lokale producten kan een idee vormen om de samenwerking te zoeken. Bijvoorbeeld Weidse Polder melk, kaas, eieren en bloembollen etc.